

Mélanges asiatiques
tirés du
Bulletin de l'Académie Impériale des sciences
de
St.-Petersbourg.

Tome XII.
(1902 - 1906.)

St.-Petersbourg, 1906.

(Bulletin de l'Académie Impériale des Sciences de St.-Petersbourg.
1906. Novembre. Ve Série. T. XXV, № 4).

Notitia codicum Hebraicorum a Museo Asiatico Academiae Imperialis Scientiarum Petropolitanae anno 1904 acquisitorum.

Confecit P. Kokowzow.

Undecim codices hebraici, quorum brevis descriptio sequitur, a Museo Asiatico Petropolitano exeunte a. 1904 de Jufuda (Jehuda) Kapon e stirpe Caraeorum empti sunt. Comprehendunt maxima ex parte (№№ 1, 5, et 7 exceptis) opera scriptorum Caraeorum recentiora atque antiquissima.

1. **אל מנסמי** Opus astronomicum celeberrimum *Almagest*, auctore Claudio Ptolemaeo, ex arabico sermone in hebraeum circa 1231—1235 p. Chr. n. a R. Jacob f. Abba Mari f. Schimschon f. Anatoli versum. Accedunt tabulae omnes, quae ad opus pertinent et in aliis codicibus operis persaepe absunt. Incipit (f. 1 b): בשם השם אלהי ישראל זה הספר הגדול הנקרא אל מנסמי אשר חברו פלודי בטלמיוס אל פלודי בתנועות המזלות והכוכבים והתנועות הנאותות אשר בשמים ובספר הזה י"ג מאמרים וזה עת התחלה במין הראשון מן המאמר הראשון טוב מה שעשו במה שאראה אשר חקרו ונ' כבר ראוי וטוב שנשים זה אחרית הספר בהודות השם ועזרו נשלם (f. 182 b): ספר אל מנסמי לבטלמיוס תהלה לאל לבדו והעתיקו הרב הגדול ר' יעקב בר' אבא Margini codicis adnotationes complures diversis manibus (partim ab ipso scriba codicis) adscriptae sunt, quarum frequentissimae, plerumque signaturam א המכ"א (scil. העתקת מרדכי. habentes, R. Mordechai ben Eliezer Comtino (saec. XV) auctorem habent (vide ff. 7 a, 8 b, 12 b, 13 a, 27 b, 29 a, 29 b, 42 a, 42 b, 46 b, 56 b, 63 b, 64 a, 76 a, 76 b, 78 a, 79 a, 80 a, 81 a, 81 b, 89 b, 90 a, 90 b, 91 a), aliae abbreviationibus המכ"ע (v. ff. 1 b, 7 a, 12 a) et א"ב א"ס (v. ff. 11 b, 12 a, 12 b, 42 a) vel tantummodo א"ס (v. ff. 27 a, 46 b, 47 b, 48 b, 49 b, 50 a, 50 b, 51 a) signatae sunt; de postrema cf. cod. Bodl. Mich. 405 (Neubauer № 2002).

Codex chartaceus splendidus, caractere graeco rabbinico exaratus. Foll. 182.
35,5 × 26,5.

2. a. [ספר מצוות ללוי בן יפת הלוי] *Liber praeceptorum*, auctore Levi ben Jepheth Caraeo (sec. X—XI). Opus idem, quod codice Petropolitano Firkow. I. 613 aliisque codicibus continetur (cf. Steinschneider, D. hebr. Ueberss., p. 944 s.; eiusdem Cat. Codd. Hebr. Lugdun., p. 84s.), sed initio destitutum. Fol. 2a: הדיבור בסימן ראשי החדשים; fol. 49b: נשתלם הדבור בחלקי הזמנים וסמנם ויבוא אחריהם; f. 82a: הדיבור כמותו מהאסור מן הבהמות; f. 82b: הדיבור בתפלות ואחריהם הדיבור כמותו והאסור מן הבהמות; f. 87b: בתפלה בעזר עושה נפלאות; f. 88b: הדיבור; f. 90a: במאכלות וידבר יי אל משה ואל אהרן לאמר ונ' גדולות אהל ספר מאכלות הדבור במאכלות מן החיה דע כי הקב"ה אמ' זאת החיה ונ' אלו ספרי מצוות דבור והבור ללוי בן יפת הלוי ז"ל הדבור הראשון ירח; f. 153a: ואביב והדבור השני ענין שבת ומיעדים עם שאר הזמנים ותנאי התפלה והדבור בשמך אדיר וגורא דע ישלךך האלהים כי; f. 153b: השלישי ענין המאכלות וכבר דברנו במאכלות באש'; f. 174b: הכת' הניד על הנמל והארנבת והשפן ונ' נתקדם ועד הנה הדבור בבעלי חיים שאינם ממללים ואחר זה יבוא הדבור על טומאת; f. 208a: החיים הדבורים ונסמך אליו הדבור בטומאת מת בשער מופרד בעזר שדי נשתלמה אמרת הטמאות ויבוא אחר זה הדבור בערות והיא האמרה הרביעית מספר מצוות ברוך מרחמנו וכמשפטי הגוים אש' סבי' לא עשיתם וזה ע' ונ'; f. 239b: עד הנה תכלית הדיבור בערות האסורות ובכל אשר יתלה בה מן תנאי; f. 250b: הדיבור בירושות; f. 240a: הנשים ויבוא אחר זה האמירה הששית בירושת והדיבור בערי; f. 256a: לא תרצה; f. 253b: הדיבור בכבוד אב ואם עד הנה תכלית הדיבור בדיני נפשות; f. 260b: הדיבור במומים; f. 256b: המקלט ובמומי בני אדם ובמומי החיות וכל זה תלוי באמרו לא תרצה והדיבור בלא תנאף כבר הלא בענין הערות ואחר זה נדבר בנגבה ובדיני ממונות והתחיל במי נגב איש עד; f. 273b: הדיבור כנשך ובתרבית; f. 269b: הדיבור בפקדון; f. 263b: ונ' הנה מצאתי זה הספר כת' וכתבתיהו גם אני וזה פתרון לוי בן יפת ז"ל ברוך (sic) Nomen scribae Josephi ben Jehuda, cognomine Nicomedii, etiam f. 290 b (cf. infra sub c) legitur.

b. Fol. 274 a. [ספר דינים] *Liber constitutionum*, auctore Benjamin ben Mose al-Nehawendi Caraeo (saec. IX). Opus idem, quod in editione (Koslow-Eupatoria, 1834) etiam titulum בנימין habet. Incipit בשם מרבה עצמה לאין אונים אהל לחרות ספר דינים שופטים בארבע מידות ונ' שלום רב לכל בני הגולה ממני בנימין בן משה ז"ל עם כל; fol. 287 a: desinit (fol. 287 a): זדיקים כתבתי לכם זה ספר דינים שתדינו בעלי מקרא בס אחיכם וריעכם ונ'.

c. Fol. 287 b. *Responsa de fundamento*, auctore Jeschua ben Jehuda Caraeo (sec. XI). Opus in editione supra laudata titulum habet תשובות העקר. Incipit: אגרת התשובה. Incipit: עתה נשיב תשובות העקר אשר השיב אותו; (sic) ר' ישועה המלמד נ"נ בחומר הערות דע כי הבינה עקר גדול היא ולולא היא

יוסף בן יהודה In fine operis (f. 290 b) nomen scribae יהודה לא יאשר האדם ונ' יסוד גדל גדל ונדל הפתילים כעבותות ודל עד גוד עליון וקדש קרואי הן הלא גדל לדגל ונדל הפתילים כעבותות ודל עד גוד עליון וקדש קרואי הן ו' זקני ענתות ונ' (cf. Steinschneider, Cat. Codd. Hebr. Lugdun., p. 103).

Codex chartaceus, Foll. 290.
30×22.

3 — 4. ספר מאמר מרדכי *Dictum* (s. *tractatus*) *Mordechai*, commentarius in opus exegeticum notissimum ס' המבחר Alhron ben Joseph Caraei, auctore Mordechai ben Nisan Caraeo, «anno 466 computationis parvae» (fol. 9 a: והוציאו לאורה בשנת תס"ו לפ"ק) i. e. a. 1706 p. Chr. n. compositus.

Codex chartaceus, a scriba Mordechai ben Samuel in urbe Halitz (פה בק"ק העליון) anno 5514 Creationis i. e. a. 1754 p. Chr. n. conscriptus. Foll. 242+260.
30×18.

5. a. [ספר שש כנפים] *Liber sex alarum*, opus astronomicum et chronologicum notissimum, auctore R. Immanuel ben Jacob (saec. XIV). Incipit carmine eodem (אני היום מצאוני משהרים ונ') quod etiam alii huius libri codices, e. g. codd. Bodl. №№ 1269°, 2049, 2284² et 2399¹, praebent. Fol. 1a: אמר עמנו אל בן יעקב בעל הכנפים אני אורחי אהב ומשהרי ונ' ובכאן נשלם מה שרצינו לבארו והאל עזרנו עד כה עלינו ונ'. Fol. 5 a: ימצאוני ונ' קדושים רוממי אל הם ואבוא בסודיהם: לשבח בן יעזרו ונ' רבקהלם ואחד, וכל עוד בי הידית אהודה בתמי שש כנפים לאחד 46 tabulae astronomicae et chronologicae (foll. 7 a—30 b).

b. Varia astronomica et chronologica cum tabulis (fol. 32 a: אמר עמנו ונ' אל בן יעקב לפי שמן המצטרך לחשוב רגע התקופות שהוא רגע הכנס השמש ונ' ראיתי לחשוב דרך להגיע בנקלה אל רגע התקופה האמתית ונ' וחקקתי לזה שני fol. 33 a: סימן לדעת כמה שנות הנוצרים בכל שנה ושנה ונ' fol. 32 b: ולחוד ונ' מצאתי כתוב קבלה fol. 34 b: פי' על התקופה אלו רצית לדעת תאריך הנוצרי ונ' משם כמה י' משה החכם ז"ל וז"ל דע כי צריך להוסיף בקוסטנדינא א' שעה ונ' אבל לדעת ר' מרדכי כומטיינו מוסיפין בקוסטנדינא שעה ו' דקים על מולד ibid. פיירושים: fol. 42 a: וזה המספר הוא לדעת מקום התלי ונ' fol. 35 a: שרשקן fol. 43 a: לשלשה לוחות הכתובים לעיל דע אתה המעיין שחדשי הנצרים ונ' וזה התקון תקן אותו ר' יעקב כהן האשכנזי ז"ל לדעת בכמה למחזור הקטן אנו עומדים ונ'.

c. Fol. 46 a. [באור שש כנפים] Commentarius in *Liberum sex alarum*, a R. Immanuel ben Jacob compositum (supra sub a), auctore anonymo, sic incipiens: כל לשון כשם הנוטה כדוק שמים אחל באור שש כנפי' כל לשון הנמצא היתה כונת ממצאו ונ' כי רואי עת הפלאות. Desinit (fol. 67 a): ולשון הנמצא היתה כונת ממצאו ונ' למופת ולאות יאמרו יוי אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על

השמים ובכאן נשלם באור שש כנפים. Opus idem esse videtur, quod in cod. Bodl. № 2004² invenitur; cf. etiam infra codicem № 9 d.

d. Fol. 68 a. Varia ad astronomiam et astrologiam atque divinatio-nem spectantia (fol. 68 a: 'מלאכים המשרתים על כל ימי השבוע וגו'; fol. 69 a: סימן אחר הרוצה לעמוד על שערי התבואה הרי לך סימנים ברורים וגו' ואני משה הדרשן עמתי בסוף הסוד ובנייתי בספרי החכמה והנה אמת ונכון וגו'; fol. 69 b: הרוצה לידע היאך הפסח; fol. 71 b: שבעה כוכבי לכת שבתו ממונה על החרב וגו'; תקן ההקות איך יעשו בכל יום ויום מימי החדש בחשבון; fol. 72 b: של גנים וגו'; fol. 74 a: אמר הרופא אכן סינא שההקזה טובה בכל הדש וגו'; הירח וגו'; fol. 75 a: אמרו חכמי היונים כי הימים אשר יבוא קלנדא של חדש ייגרשו וגו'; fol. 75 b: אחל לכתוב הרעמים בעזר שוכן ברמים אם ירעים בניסן הלכנה לוקה וגו'; fol. 76 a: סימני הברד אם יריר בניסן מות וגו' (חדש וגו').

e. Fol. 77 a. ספר הגורלות *Liber sortium*, «auctore Achitophel Gilonita». Incipit: ספר הגורלות עשאו אחיתופל הגילוני והוא סוד גדול יודע כי סופך אורה ונילה ושמחה מן השמי' כן; desinit (fol. 85 b): בלא גורל וגו'. De hoc opere vide Steinschneider, op. cit., p. 870.

Codex chartaceus vetus, splendide exaratus. Foll. 89.
23,5 X 16,25.

6. a. Fol. 1 b. סדר מצוות שבת *Ordo praceptorum de Sab-bato*, auctore ut videtur Elijahu ben Mose Baschiatschi Caraeo (sec. XV). Orditur a carmine (cum acrost. משה בן אליהו), incipiente: אמת המה עשרת (אליהו בן משה), desinit fol. 29 b in medio capite XI-mo, quod incipit verbis: הפרק האחד עשר בדברים שיתחייבו ממאמר ויקדש אותם וגו'.

b. Varia, auctore Jeschua היתום («orphanos»), nempe: 1) Fol. 32 b. נאם ישועה ב"כ לא' נחמ"ו הו' י"ל *Ordo mactandi* (incipit: (ולמה שראיתי בחור אחד ובטנו מעט להם ובשר והונו לא יחסר (משה איש האלהים כתב חמשה המשי תורה: ענין הנביאים אזהרות ביום חג (ורע לך סימן יצירת עולם (אני דויד בנא cum acrosticho) שבועות (אמן יום זה נחלו עם זה על יד חוזה איש האלהים וגו' (אני דויד בנא) — opus non integrum. Nomen auctoris etiam fol. 36 b legitur: נאם ישועה היתום ב"כ לא' הו' נחמ"ו יצ"ו ולך כ"ד משה חתני י"ל

c. Fol. 37 a. [סדר תפלות] *Ordo precum*, auctore ut videtur Ahron ben Elijahu e Nicomedia, Caraeo (sec. XIV). Opus initio destitutum; incipit: תם סדר: בעזיבת הנמול ותועלת בעשותו הנמול וגו'. Desinit (fol. 76 b): התפלות בשם נורא עלילות וזאת התקין של הדבר (sic) אהרן נ"ע בעל עץ החיים.

d. Fol. 78 b. [הלכות שחיטה] *Regulae mactandi*, auctore Ahron ben Elijah Caraeo supra laudato. Incipit: פרק א' ברוך השם אשר הורנו והאמת שצריך שיחתך מעקר הכף ואסור: (fol. 142 b); desinit (fol. 142 b): נפלאות מתורתו ולאכול הבשול אשר נמצא בו ניד הנשה. Cf. codicem Lugdun. Warn. 49 (Steinschneider, Cat. Codd. Hebr. Lugdun., p. 221 ss.).

e. Fol. 143 b. **ספר מלות ההגיון** *Liber de vocibus logicis*, opus notissimum, auctore R. Mose ben Maimun, seu Maimonide (sec. XII—XIII), ex arabico in sermonem hebraicum a R. Mose ibn Tibbon (sec. XIII) versum. Incipit: שאל שר אחד מבעלי הדכמו'. In fine non integrum; desinit fol. 162 b verbis his: ראולי אשר לא יצאו יותר והנה לא הצרכנו בכל הזמנים אל כל זה: הדרות (sic) הנימוסים (sic) והנהגת האנשים היא (sic) בעניינים האלהיים.

Codex chartaceus, diversis manibus conscriptus. Foll. 162.
20,5 X 15.

7. a. Fol. 1 b. (sic) **ספר ביאריא ארמאניאים** *Liber peri épmuγείας* Aristotelis, ex arabico textu compendii Averrois in hebraicum sermonem a R. Jacob f. Abba Mari f. Schimschon f. Anatoli (saec. XIII) versus. Incipit: השער הראשו (sic) אמר וראוי שנאמר תחלה מה הוא השם ומה הוא המלה; ואי אפשר בהן שתזכרנה יחד בחומ' ההכרחי כי לא יופשט הנושלו מהם: נשלם ביאור העניינים אשר כללם זה הספר לאבן רשד והתהלה לאל לבדו. Cf. Steinschneider, D. hebr. Ueberss., p. 69 ss.

b. Fol. 37 b. (sic) **ספר איסגורגום** *Liber introductionis* (εἰσαγωγική) Porphyrii, ex arabico textu compendii Abu Naşri al-Farabii in hebraicum sermonem ab anonymo versus. Incipit: אמר אבו נצר מחמד אלפראבי כונתינו בזה: ומה שלא ימצא לו שם; desinit: ומתנוע' נצחי תנועה המרית תמו שאי שתמצא תנוע' מחודשת אם לא ימצא מניע נצחי נשלמו כללי דברי ארסטו בשמע טבעי בעור השם יבא אחריו כללי דבריו בספ' השמ' והעולם והעתיקו מלשון הגרי אל לשון עברי החכם הגדול ר' משה בן החכם הגדול ר' שמו' בר' יהוד' ז"ל בן תבו' מר מן ספרד. Cf. Steinschneider, op. cit., p. 45.

c. Fol. 43 b. [**ספר בשמע טבעי**] *Liber peri φυσικῆς ἀκροάσεως* Aristotelis, ex arabico textu compendii Averrois in hebraicum sermonem a R. Mose ben Samuel ibn Tibbon versus. Incipit: [את'] ההודאה לאל בכל תהלותי; הנה כונתינו בזה המאמר שנעיין אל ספרי אריס' (sic) ונקח מהם המאמרים ומתנוע' נצחי תנועה המרית תמו שאי שתמצא תנוע' מחודשת אם לא ימצא מניע נצחי נשלמו כללי דברי ארסטו בשמע טבעי בעור השם יבא אחריו כללי דבריו בספ' השמ' והעולם והעתיקו מלשון הגרי אל לשון עברי החכם הגדול ר' משה בן החכם הגדול ר' שמו' בר' יהוד' ז"ל בן תבו' מר מן ספרד. Cf. Steinschneider, op. cit., p. 109.

d. Fol. 105 a. **ספר השמים והעולם לאריסטו** *Liber peri οὐρανοῦ* Aristotelis, ex arabico textu compendii Averrois in sermonem hebraicum a R.

Mose ben Samuel ibn Tibbon versus. Incipit: כונתו בספר הזה המכונה ספר השמים והעולם ולכר בנשמי' הפשוטים הראשונים אשר הם חלקי העולם; desinit: ולכן כאשר נברו הספינות על הפנים אשר זכרו בעלי התחבולה לא יטבעו נשלם. Cf. Steinschneider, op. cit., p. 126.

c. Fol. 147 b. **ספר הויה והפסד לאריסטו** *Liber peri γενέσεως και φθορᾶς* Aristotelis, ex arabico textu compendii Averrois in sermonem hebraicum a. R. Mose ben Samuel ibn Tibbon versus. Incipit: כונתו בזה הספר; השניים השלשה אשר הם ההויה וההפסד והצמיחה וההתוך והשנוי; desinit: ואיך שיהיה הענין הנה אי אפשר שישוב הפרט נשלם ספר הויה והפסד תהלה לאל. Cf. Steinschneider, op. cit., p. 130.

Codex membranaceus vetustus, caractere hispano minore conscriptus. Foll. 153.
19X12, 75.

8. Fol. 1 a. **Opus rituale, de legenda פתשגן** [אגרת הדת] להרב רבינו כלב. Legē tractans et potissimum **פתשגן כתב הדת** vocatum, auctore Caleb Afendopulo Caraeo, qui id anno 5257 Creationis (i. e. a. 1497 p. Chr. n.) scripsit. Incipit: אגרת זאת מאגרות חבורי כלב אפנדופולו בן אליאז יצ"ו בן יהודה הזקן; desinit fol. 57 a: ונשלם הספר: והשלמתיו ביום ג' כ"ג למבת שנת הרנ"ז לפרט האלף הששי פה בכפר קרמירא. אשר מעבר עיר קוסדינה רבתה היא אופק בזוגריאו שכנגד ברקידוניו ונ' (הפרק המ"ו בכיאר הפסקות הקריאות ונ') Sequitur XV-um partis primae caput (imperfectum iterumque, sed alia manu descriptum, caput VI partis tertiae et c. XV (hoc quidem loco integrum) primae partis operis; in fine nota scribae (Salomo ben Beracha), qui opus supplevit, legitur: אמר הכותב עוד מכאן חסרתי כשיעור ב' עלים בעבור שלא נתנהגנו במועדים ובחנים ובשבתות הנקרות בתוכם האלהים עוד למעלה מזה ב' וה' ובשבת אין אנו נהונים עכ"ז די לנו בידיעת הפסקתם נשלם הספר לכותב ירבה כפר הכותב שלמה כהן הצעיר בל"א ברכה כהן הזקן ז"ל.

Codex chartaceus recens. Foll. 64.
23, 75X17.

9. a. Fol. 1 a. [**ספר דבר שפתים**] *Liber «Verbum labiorum»* (cf. II Reg. 18. 20; Jes. 36. 5), auctore David ben Eliezer Lachno (saec. XVIII). Opus ut videtur hactenus ignotum. Narrantur regum Tatarorum in peninsula Krim res gestae ab anno 441 Creationis (i. e. 1681 p. Chr. n.) usque ad annum 491 Cr. (i. e. 1731 p. Chr. n.), praemissa brevi expositione historiae regni Tatarorum Krimensium ab eius initii usque ad a. 441 Creationis. Incipit: הנה נא פתחתי פי דברה לשוני בחכי לחוות דעי הנה שפתי יביעו ידברו עתק בדברים עתיקים אל כל בני הלוף רנע ימותו יעשו עם ויעבורו עברו ונענשו וירוממו נוי בגוי עיר בעיר ממלכה בממלכה כי ה' צבאות יעץ ומי יפר וידו הנטויה ומי ישיבנה. . . . ואבינה בעם כל אנשי המלחמה

ובעם הצבא הבאים מצבא במלחמה ולחכמים יודעי העת' ואשאלם וישיבו דבר בעתו מה טוב לרחוק ולקרוב חדשים גם ישנים לא נצפנו עתים ומפיהם יקראו אלי את הדברים האלה ואני הייתי כותב על הספר בדיו וחלקתיים לחמשים ושנים (sic) פרקים וקראתי שם הספר הזה **דבר שפתים** יען כי הוא דבר שפתים עצה ונכורה למלחמת הרשות ולחובה ובתחבולות תעשה מלחמה והתחלתי לכתוב המעשיות אשר נעשו משנת אמת מארץ תצמח עד תום שנת כי תצא למלחמה על אויבך ונתתי עצות בנפשי וחזרתי לאחורי לכתוב שנות מלכי קירים שהם התרתרים מיום היותם על האדמה עד היום הזה ואיך נתישבו בארץ קירים וענייני מלחמותיהם אבל הראשונות הנה באו גם אלה תשכחנה וקדמוניות אל תתבוננו וחדשות אני מגיד ראשית ואחרית וזה החלי לעשות אני הדל דוד המחבר בן לא"א אליעזר לחנו יעמ"ש ואלה המלכים אשר מלכו בארץ קירים לפני מלך מלך תונגר עליהם ואלה שמותם בחצריהם ובסירותם שנים עשר נשיאים לאומתם המלך הראשון נקרא שמו אורום כאן והמלך השני נקרא מוכמטיש כאן וגו' Desinit post lacunam in medio capite LIII (sic! cf. supra) verbis his (fol. 42 b): ובשנת התק"ט לבריאת עולם היא השנה אשר מלך אסלן נראי כן על ארץ קירים היא השנה אשר נלקח השמש והירח ונתן נשיאי' ורוח וגשם Speciminis causa infra in Appendice textum integrum unius capituli (XII) exscripsimus.

b. Fol. 45 a. Epistola polemica, quam Sahl ben Matsliach Caracus (saec. X) ad R. Jacobum ben Samuel, discipulum R. Saadiae, misit (cf. fol. 48 a. ועתה אחי יעקב בן שמואל דע כי אני באתי וגו'). Incipit: עוד כתבת ונסמוך בדינינו ונהיה מן המצליחים; desinit fol. 58 b: אלי באגרת שלך ואמרת אחינו; Sequitur admonitio scribae, his verbis incipiens: ולא מן הנכשלים אמן האהובים התאובים הנעמי' (sic) החשוק' הנכבדים עלינו מפסדה ומכדולח ישמרים אל עולם אחינו למה תשמעו את דברי אדם אומרים שבני מקרא ונזכה יחד לחיות בנועם ה' ולבקר בהיכלו להתקיים; desinit: יצ"ו מבקשים לכם רעה עלינו הנחמה הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד אמן ברוך ה'.

c. Fol. 60 a. Epistola, quaestiones tres de praeceptis Legis continens, quam Samuel ben Abraham Caracus (saec. XVIII) ad Mordechai ben Samuel Caracum misit. Orditur a carmine (cum acrosticho **מורכי בן שמואל**), sic incipiente: מאור גולה ורב עדה ישרה דרכיו דרכי נועם וחמדה. Ipsius operis initium est: אל הנשר הגדול אשר ברמה גדול הכנפים יפרוש כנף ימינו עד קצה. התימן וכאשר בא מנבא לירושלם תוב"ב אל מצרים; desinit (fol. 65 b): נתבקש שם בשיבה של מעלה וציון קברו הוא כרש' למ (sic) במצרים תנצב"ה.

d. Fol. 67 a. [ביאור **שש כנפים**]. Commentarius in *Librum sex alarum* a R. Immanuel ben Jacob compositum, auctore anonymo. Opus idem atque supra sub № 5 c memoratum, sed tabulis destitutum. Incipit:

בשם הגוטה כדוק שמים אחל לכתוב ביאור שש כנפים כל לשון ולשון הנמצא ונ' ;
desinit (fol. 82 b): כי יראו עת הפלאות למופת ולאות יאמרו יוי אדוננו ונ' .

Codex chartaceus recens, diversis manibus conscriptus. Foll. 82
21 X 15,5.

10. a. Fol. 1 b. נוסח הכתב ששלח כ"ר ניסן להחכם השלם הכ"ר משה .
Apographum epistolae, quam R. Nisan (ben Joseph) ad R. Mose Mitsurudi Caraeum (saec. XVI) misit. Incipit: באין דברים בלי ;
נשמע קולי כמלאך אלהים לדעת אשר בארץ ממני צעירך העלוב והעלב ;
desinit: נ' ניסן בן לא"א כמה"ר יוסף יעמי"ש .

b. Fol. 7 a. פסק פסוק מהרב השלם החכם כמה"ר אליהו רבינו ז"ל בכה"ר .
Decisio Elijah ben Jehuda Tischtbitae Caraei (saec. XVI),
incipiens: מה שיש להורות על מעשה שקרה למרחוק ;
desinit: כל ונשלם . דבר על פי הדין נאם הצעיר בכל בית אבי אליאז נב"ח .

c. Fol. 8 a. *Responsa varia R. Mose Mitsurudi Caraei (saec. XVI):*
responsum, quod incipit: שלשה המה נפלאו מבני אדם באופן פרידתם מן העולם ;
הזה (propter lacunam in codice non integrum); 2) responsa, ad legem de Nazo-
raeo spectantia (החכם) גם אלה התשובות יצאו לאור העולם מאוצרו הנחמד של החכם ;
אמר משה מצורודי (הנזכר ז"ל על ענין הנזיר et incipientia verbis his (fol. 9 a):
; בן לא"א כה"ר יהודה מרולי זלה"ה ראיתי לחקור בענין הנזיר שתי הקירות גדולות ;
זה השאלה ששאלו) 3) responsum, ad Caraeos urbis Constantinopolis missum
אותה קצת מאנשי קהל קדוש קוסטנטינא יצ"ו מהחכם הכולל כמה"ר משה מצורודי
נדרשתי לאשר שאלוני מאנשי הדור ליום: (נ"ע) זה לשונו ;
הנה זאת חקרנוה כן היא ; desinit (fol. 15 b): ראשון מקרא קדש של חג המצות
שמענה ואתה דע לך פי המדבר אנכי עפר ואפר משה מצורודי .

Codex chartaceus recens. Foll. 15.
20,75 X 15.

11. a. Fol. 1 a. *Secretum candelabri*, explanatio cabalistica psalmi LXVII, auctore anonymo, sic incipiens: זה מזמור חבר ד"ה ע"ה ;
ברוח הקדש ויש בו מעשים נפלאים והוא ציירו על דגלו בצורת המנורה כפי קבלת
נביאי' החכמי' איש מפי איש . Initio operis figura candelabri depicta est,
verbis psalmi supra laudati expressa.

b. Fol. 3 b. *Historia domus David temporibus regni Persarum*, narratio notissima de exilarcho Bostanai eiusque
אמר יצחק בן אברהם עקריש נ"ע ; cum filia Persarum regis matrimonio.
Incipit: בהיותי מוחפש ספרי מצאתי כתוב דברי ר' בסתאני והוא מעשה וענין גורא
מאד והוא אחד מהשמדות שעברו עלינו בעונותינו והצלנו היתה השגחה פרמית
קרובה למגלת אסתר בימי בסתאני ראש הגולה על מה שבא לישראל ונ' .

c. Fol. 7 a. נוסחא מהכתב ששגר החכם כמה"ר יוסף שלמה רופא מקנדייא .
Epistola, quam . אל החכם המופלא כמה"ר זרח הטראקי מבעלי המקרא יעמי"ש

R. Joseph Salomo del Medigo (saec. XVI—XVII) ad Zerach Trocki Caraeum misit. Est opus notissimum, vulgo אגרת אהרן אהרן בחבלי הבלי יושבי חלד על פלני ההכמות. Incipit:

d. Fol. 24 a. Quaestiones, «quas quaesivit» Abu Jacüb, ben Joseph ha Rō'e (scriptor Caraeorum celeberrimus saec. XI), «e sapientibus mundi, sapientibus Israel et sapientibus gentium». Opus est idem, quod etiam in codice Petropolitano Firkow. I. 684—685, Lugdunensi Warn. 41⁴ aliisque codicibus inventur (Cf. Steinschneider, D. hebr. Ueberss., p. 458; eiusdem Cat. Codd. Hebr. Lugd., p. 184 ss.). Incipit: צווי זה הספר של המלמד אבו יעקב אשר סאל לחבמי ישראל ול[הכמני] הגויים והם י"ג שאלות השאלה האחת מה הדבר נשלמו המ"ו (sic) שאלות; desinit (fol. 31 a): שאלות (sic) עם הי"ג מלות תהלה ליושב תהלות ושוטע תפלות.

c. Fol. 31 a. פתרון דברי הדעת מדברי אדוננו משה רע"ה בפסוק וידעת. «Explicatio verborum scientiae, a Mose in Deut. 4.39 dictorum», ab eodem auctore aut, si qua codicibus Petropolitans fides habenda est (cf. infra), ab Hassan ben Maschiach Caraeo (saec. X) composita. Est opus idem, quod etiam in codd. Petropolitans Firkow. I. 682—685 atque in Lugdunensi Warn. 41⁴ opus praecedens (d) sequitur. Incipit: האלה אם יאמר אומר בה הדבר אשר הוא עליך בתהלה תשובה תאמר לו ראיית הלב תביאני אל דעת בורה וזה ס' שער הצדק לר' חסין (sic) בן משיה רי"ת פתרון דברי הדעת מדברי אדוננו משה רבנו ונ'.

f. Fol. 34 a. ספר צדוק הדין *Liber de iustificacione iudicii*, auctore Joseph ha-Rō'e Caraeo. Opus idem, quod codice Lugdun. Warn. 52³ (cf. Steinschneider, Cat. Codd. Hebr. Lugd., p. 227 ss.; eiusdem, D. hebr. Ueberss., p. 457 ss.) aliisque continetur. Incipit: אתחיל לכתוב ספר צדוק הדין והוא ספר הנבולים שהזכירו רבנו יאודה האבל נ"ג בעל ספר אשכול הכופר והגנאה שנסם הוא מדיבורי רבנו יוסף הרואה נ"ע. זה הפרק הוא צדוק הדין דין הבורא ית"ש והסרת העמל והחמס ועול ועושק ונ'. Sequitur (fol. 36 a): ראשית הכמה קנה בינה (sic) ובכל קנייניך קנה בינה נשאר: מעשרת הדברים אשר דברנום בתחלת הספר הזה דבר אחד ונבאר בו דברים באחרית הספר הזה ונ'.

g. Fol. 44 a. ספר מהכימת פתי *Liber «Sapientem faciens simplicem»*, eiusdem auctoris (Joseph ha-Rō'e), ab Elijahu ben Baruch Jeruschalmi Caraeo (saec. XVII) explicatus. Praemissa est praefatio eiusdem Elijahu, verbis his incipiens: נדרשתי ללא שאלוני נמצאתי ללא בקשוני הנני הנני אל גוי לא קורא כשמי אליאו בן לאדוני אני כמהריר ברוך יושלמי יצו בכיר שלמה הזקן יעמי"ש יען ראיתי ספר הנכבד ספר מהכימת פתי שהזכירו החכם האלהי התורני רבנו יוסף הרואה כולו מחמודים נותן לפתיים ערמה לגער דעת

ספר מחכימת פתי שחיברו: Operis ipsius initium est (fol. 46 b): ומזמה ונ' החכם הרב רבנו יוסף הרוואה ז"ל בכה"ר אברהם הכהן הזקן יעמ"ש יח"ב יתברך שם אלהינו ונ'. Capita XXVIII—XXXIII desunt in codice.

h. Varia, auctore Mose Mitsurudi Caraco (fol. 64 a: הלצה ששלחתי לכה"ר; fol. 64 b: יוסף בעיר טרוק על ידי הבחור ה"ר אלישע שבא משם הלצה נתונה; fol. 66 b: כתב ששלחתי לק"ק . . . טרוק ונ'; fol. 68 a: לבחור ה"ר אלישע שבא מטרק).

Codex chartaceus recentissimus Foll. 71.

21 X 15.

Appendix.

Caput XII operis דבר שפתים a David b. Eliezer Lachno compositi (v. supra № 9 a), de morte Selim-Girai Khān, regis Tatarorum, et successione filii ejus, Dewlet-Girai Khān, narrans (ff. 12 b — 13 b).

פרק י"ב. והמלך הני שלים נראי כאן זקן בא בימים ומרדת המלחמה סבבוהו בין ממלחמת מלך מושכו בין ממלחמת הרומיים עם התוגרים שנה אחר שנה והוא היה איש צדיק ונאמן רוח ומתבשר במלאכתו מכל המלכים אשר היו לפניו ונאמן בשליחותו כשהלך למלחמה לבוא לעזרת התוגרים ותכבד המלחמה ונברה ידם של (הרומיים על) התוגרים ויכום וירדפום עד השברים ויתחזק המלך הני שלים נראי כאן ויבוא אל מערכת המלחמה והנם נפוצים כצאן אשר אין להם רועה וישבו הרומיים את סננאק שריף ויך את הרומיים מכה גדולה מאד ויהי לו בן גבור היל ואיש מלחמה נקרא שמו שחכו נראי שולטאן וילך ויכנם בתוך חווק המלחמה רכב וירדפם. ויצל את כל האוצרות ואת כל כלי המלחמה אשר היו במחנה אורדו ויצל את סננאק שריף מירומיים ויהי כראות המלך שולטאן מוסטפא וכשמעו את כל החריצות אשר עשה ויקנה לו שם ונבורה במלחמה ההיא ויצו ויביאודו לפניו ויאמר להמליכו תחת אביו למלך על קורים ולא רצה ויאמר כי כבר יש לי אח גדול ממני ושמו דולט (sic) נראי סולטאן ולו משפט המלוכה ואני אחיה לו למשנה ר"ל קלנא שולטאן וייטב הדבר בעיני המלך ויעש כן ויביאו את דוולט נראי סולטאן ברשות וברצון המלך אביו וימליכוהו על ארץ קורים ואח"כ שמעתי תוכן הענין בכיורו על דבר אמת שיצא הדבר מפי מוסטפא אנא שר הצבא של דוולט נראי כאן כי כאשר גברו חיל הרומיים על חיל התוגרים וילחמו עמהם על יד הנהר סנטא סויו ויכום מכה גדולה ורבה עד מאד ויהרגו במשמניהם ובתוך חווק המלחמה נהרג המשנה הנדול שר הצבא הנקרא אלמס פשא והוא שמת או נשבר או נשכה או נאבד וינברו הרומיים ויבואו אל מחנה האורדו לשלול שלל ולבזו בו ויקום הסולטן שחכו נראי וילך ויתאזר ככה וחיל ויכנם בתוך עומק המלחמה ויך במחנה הרומיים ויבריחם ויצל מידם את סננאק שריף ויעש חריצות גדול וישבו מהמלחמה ההיא בשלום ויקנה לו שם ונבורה במלחמה ההיא והיה כשמעו המלך סולטאן מוסטפא את כל המלחמו והתסועה שנעשתה על יד שחכו נראי שולטאן ויאהבהו מאד ויחפץ בו להמליכו ויקר מקרהו כי יצא דבר מלכות מלפניו ויאמר אל המשנה להביא לפניו בני המלך הני שלים נראי כאן כדי להמליכו אבל סתם את דבריו ולא פירש באר היטב את מי יביאו לפניו ובאמת היתה כוונתו כדי להמליך את שחכו נראי שולטאן ויתחבל המשנה ויביא את דוולט נראי כאן כדי שהוא הנדול והמוזמן שבאודו בתוך כל בני הני שלים נראי כאן כי כן היה כתוב בנימוסי מלכי ארץ קורים שהיו במלכים תחת אביהם הבכור והנדול תחת שבהם ויהי כאשר בא לפני המלך שולטאן מוסטפא ועכו כמו עסרה אנשים מהשרים העומדים לפניו ויכנו

לו משרתי המלך בגדי מלכות של סמור כדי להלביש אותו והמלך שולטן מוסטפא הוא יושב בחדר משכיות אפריונו ויבא דוולט גראי כאן ויתקרב ויגש אליו לנשוק את ידיו ויושט המלך את כנף בנדרו ולא הסירו וימאן ויקרא בקול גדול אל המשנה כי אינו אשר חפץ בו לעשותו ולהמליכו תחת אביו ויען המשנה בפיוס וברצווי דברים לא כן אדוני המלך כי זה הבכור שים ימינך על ראשו כי כן הוא הסדר לפי חקות נימוסי מלכיהם והמלך שמע לדבריו ויגש אליו וינשק את כנף בנדויו וילבש אותו בגדי שש וימליכו תחת אביו וינזר אומר ויקם את דברו כי לא ישיב אחרד ריקם להרים ראשו על שחבו גראי שולטאן ולנשארו על כל השולטנים כדי שיהא הוא שני למלכות ר"ל קלנא שולטן וישמע המלך לדברי דוולט גראי ויקבל לעשות כן ובהיות כי היה לו אח צעיר ממנו לימים הוא וגדול מן שחבו גראי שולטן ושמו סעדט גראי שולטן ולו משפט המלוכה קלנא שולטן ועל כרחם שלא במובתם הגלה מן קיירים לעיר ינבולו וקבע שם דירתו ונשתנה דירתו בעד אחיו המלך דוולט גראי כאן אשר מלך על ארץ קיירים וישב שם .

